

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne (kustantajan versio).

Viite:

Järvinen, E., Jyllilä, S. & Janhunen, J. 2020. SeAMK mukana maakunnan matkailussa. Teoksessa: S. Päällysaho, P. Junell, J. Latvanen, S. Saarikoski & S. Uusimäki (toim.) Seinäjoen ammattikorkeakoulu 2020: Osaamista strategian vahvuusaloilla. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimuksia 33, 98 - 109.

SEAMK MUKANA MAAKUNNAN MATKAILUSSA

*Elina Järvinen, restonomi (AMK), asiantuntija, TKI
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri*

*Sanna Jyllilä, restonomi (ylempi AMK), asiantuntija, TKI
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri*

*Jenny Janhunen, YTM, lehtori
SeAMK Liiketoiminta ja kulttuuri*

1 JOHDANTO

Seinäjoen ammattikorkeakoulu (SeAMK) on yksi maakunnan matkailualan aktiivisimpia kehittäjiä hanketoiminnan ja opetuksen kautta. Jotta kehittäminen olisi matkailualaa hyödyttävää, täytyy sen palvella kohderyhmää parhaalla mahdollisella tavalla. Tässä onnistuakseen SeAMKin täytyy tavoittaa ja sitouttaa matkailualan muut toimijat yhteiseen pitkäjänteiseen kehittämistyöhön. SeAMKin rooli matkailutoimijana on vakiintunut aktiivisen hanketoiminnan tuloksena, ja SeAMK nähdään tänä päivänä tärkeänä yhteistyökumppanina maakunnan matkailu- ja palvelualalla. Matkailuala on tunnistettu SeAMKissa nousevaksi alaksi.

Artikkelissa esitellään, kuinka SeAMK ja sen sidosryhmät ovat synnyttäneet uutta toimintaa Etelä-Pohjanmaan matkailutoimialalle Matkailufoorumin toiminnan käynnistämällä ja yhteisen maakunnallisen matkailustrategian määrittelyllä vuosille 2020–2028. Artikkelissa kuvataan matkailualan toimijoiden osallistamista Matkailufoorumin toiminnan suunnitteluun ja jatkuvuuden varmistamiseen hankkeen päättymisen jälkeisenä aikana. Lisäksi artikkelissa esitellään matkailustrategian päivitysprosessin etenemistä SeAMKin johdolla. Artikkelissa esitellyt toimenpiteet on tehty Kumppanuusverkostot matkailuelinkeinon kasvun tukena -hankkeen (myöhemmin Kumppanuusverkosto-hanke) toimenpiteinä. Tuloksissa käydään läpi yhteisessä kehittämistyössä kohdattuja haasteita ja onnistumisia eri sidosryhmien kanssa ja kuinka asetettuihin tavoitteisiin on päästy yhdessä ison toimijajoukon kanssa. Lisäksi pohditaan, kuinka SeAMK voisi entisestään kehittyä matkailualaa hyödyttävänä palveluntarjoajana.

Maakunnalliset matkailustrategiat toteutetaan useilla alueilla maakuntaliittojen johdolla. Lisäksi toteutus tilataan usein ostopalveluna, jolloin toteuttajataho saattaa tulla alueen ulkopuolelta. Etelä-Pohjanmaalla matkailustrategian laatimis-

prosessit on perinteisesti toteutettu SeAMKin matkailuhankkeiden toimenpiteinä yhteistyössä maakunnan matkailutoimijoiden ja maakuntaliiton kanssa. Etelä-Pohjanmaan matkailustrategian 2020 - 2028 päivitystyössä strategiaprosessin johtaminen vastuutettiin SeAMK Liiketoiminta ja kulttuurin matkailu- ja palvelu-alojen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) asiantuntijoille. Alueen matkailukentän vahva tuntemus auttaa strategiatyön läpiviennissä.

Valtakunnalliset ja kansainväliset linjaukset sekä kansallinen ja maakunnallinen matkailustrategia ohjaavat matkailuelinkeinon kehittämistoimia. Maakunnallisessa matkailustrategiassa on lisäksi huomioitu muut maakunnalliset kehittämissohjelmat, strategiat ja toimintasuunnitelmat. Matkailuelinkeinon kehittymisen ja kasvun turvaamiseksi tarvitaan sekä julkisia että yksityisiä panostuksia, ja jokaisella toimijalla on omat roolinsa ja vastuualueensa. Strategioissa esitettyjen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että toimenpiteiden toteuttajiksi on määritelty keskeiset vastuutahot, joiden tehtävänä on edistää kehittämistoimien toteutumista.

2 MATKAILU NOUSEVANA VAHVUUSALANA

Matkailun määritelmässä matkailuksi luetaan toiminta, jossa ihmiset matkustavat tavanomaisen elinpiirinsä ulkopuolelle ja oleskelevat siellä yhtäjaksoisesti korkeintaan vuoden vapaa-ajanvieton, liikematkan tai muun tarkoituksen vuoksi. Myös päiväkävijöiden koti- ja työpaikkakunnan ulkopuolelle suuntautuvat matkat luetaan matkailuksi. Matkailun määritelmän mukaan matkailuksi luettava toiminta on hyvin laaja-alaista, ja sen vuoksi matkailun toimialojakin on useita. Keskeisimpiä matkailun toimialoja ovat majoitus- ja ravitsemispalvelut, henkilöliikennepalvelut, matkatoimisto- ja matkanjärjestäjäpalvelut, kulttuuripalvelut sekä urheilu- ja virkistyspalvelut. Suoraan matkailusta hyötyvien yritysten lisäksi matkailulla on liityntäpintaa useiden yhteistyötoimialojen kuten vähittäis- ja erikoiskaupan, terveysalan, käsi- ja pienteollisuuden, elintarvikkeiden tuotannon ja jalostuksen, luovien alojen sekä ICT-palveluiden kanssa. Matkailuelinkeino luo kysyntää myös esimerkiksi viestintäalalle, rakentamiseen ja kiinteistö- ja laitehuoltoon. (Jänkälä 2019.)

Erilaiset kehittäjä-, viranomais- ja rahoitustahot kuuluvat matkailun toimijakenttään toimintaedellytysten mahdollistajina. Tällaisia ovat matkailun alueorganisaatiot, koulutus-, tutkimus- ja kehittämisorganisaatiot, edunvalvontaorganisaatiot, rahoittajat, ministeriöt ja niiden alaiset virastot, alueviranomaiset, kunnat sekä eduskunta ja EU. Matkailulla on myös vaikutusta kuntien perustehtäviin kuten sairaanhoitoon, pelastustoimeen ja kuntien tuottamiin yhdyskuntateknisiin palveluihin. (Jänkälä 2019.) Matkailun ekosysteemi on siis varsin laaja, sillä matkailu koskettaa useita eri toimijoita läpi koko yhteiskunnan.

2.1 Etelä-Pohjanmaan matkailuklusteri

Etelä-Pohjanmaan matkailuklusterin toimijat on kuvattu kuviossa 1. Valtakunnallisina viranomaistahoina ja matkailutoimijoina eteläpohjalaisen matkailuklusterin ylätasolla on useita toimijoita. Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa matkailupolitiikan painotuksista, matkailun tukitoimien koordinoinnista ja lainsäädännön valmistelusta yhdessä muiden ministeriöiden kanssa. Business Finland tarjoaa kansainvälistymisen ja matkailun edistämisen palveluita yrityksille, tutkimusorganisaatioille ja julkisten palveluiden tuottajille. Visit Finland on Suomeen suuntautuvan matkailun edistäjä ja Suomen matkailubrändin kehittäjä. Visit Finland tarjoaa matkailuyrityksille teemallisen tuotteistamisen tukea ja mahdollisuuksia palveluiden kansainväliseen myyninedistämiseen. Lisäksi se tuottaa selvityksiä ja markkinatutkimuksia sekä koordinoi matkailutarjonnan kehittämistä kysyntää vastaavaksi. Valtakunnalliset matkailualan edunvalvontajärjestöt kuten MaRa ry, Suoma ry, Lomalaidun ry ja Suomen maaseutumatkailuyrittäjät ry edistävät jäsenyritystensä toimintaa ja verkostoitumista sekä osaltaan kehittävät matkailuelinkeinoa.

Kuvio 1. Etelä-Pohjanmaan matkailuklusteri.

Eteläpohjalaisen matkailutoimialan ydinklusteriin kuuluvat alueen matkailu- ja palvelualan yritykset, joita ovat majoitusyritykset, ravintolat, aktiviteetti- ja henkilöliikennepalveluita tuottavat yritykset sekä matkatoimisto- ja matkanjärjestäjäpalveluita tarjoavat yritykset. Kulttuuripalveluiden tarjoajia ovat esimerkiksi

tapahtumat, museot, historialliset nähtävyydet ja käyntikohteet, eläinpuisto ja alueen kansallispuistot. Urheilu- ja virkistyspalveluita tarjoavat teema- ja huvipuistot, hiihtokeskukset ja kylpylät. Merkittäviä yhteistyötoimialoja ovat muun muassa vähittäiskaupan ja elintarvikealan yritykset.

Matkailun alueorganisaationa toimii Visit Lakeus Oy, jonka tehtävänä on yhteismarkkinoinnin organisoinnin avulla parantaa alueen tunnettuutta matkailukohteena ja varmistaa matkailun palveluketjun katkeamattomuus. Yhtiö solmii palvelusopimuksia alueen kuntien ja matkailuyritysten kanssa verkkonäkyvyyteen liittyen. Alueella toimii myös matkailun myynti- ja markkinointiorganisaatio Ähtärin Matkailu Oy.

Matkailun mahdollistajina klusterissa toimivat alueellisina rahoittajina Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus ja neljä Leader-toimintaryhmää, jotka myöntävät tukia yritysten investointeihin, toimintaympäristön ja infran kehittämiseen sekä matkailun kehittämishankkeisiin. Etelä-Pohjanmaan liitto toimii aluekehitysviranomaisena ja rahoittajana edistäen maakuntaohjelmien ja -strategioiden kautta myös matkailun kehittämistä ja kansainvälistymistä. Alueellinen matkailustrategia käsitellään maakunnan yhteistyöryhmässä (MYR).

Tutkimus- ja koulutusorganisaatiot vastaavat matkailuelinkeinon osaamisen kehittämisestä koulutuksen, tutkimustiedon tuottamisen ja levittämisen sekä kehittämishankkeiden kautta. Alueen koulutusorganisaatioita ovat Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja sen alaisuudessa toimiva maakuntakorkeakoulu, Seinäjoen koulutuskuntayhtymä Sedu, Järviseudun ammatti-instituutti ja Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti.

Etelä-Pohjanmaan kauppakamari ja Etelä-Pohjanmaan Yrittäjät ry toimivat yhteistyössä matkailutoimijoiden kanssa edistäen yrittäjyyttä ja yrittämisen edellytyksiä ja sitä kautta alueen menestymistä. ProAgria Etelä-Pohjanmaa ja Maa- ja kotitalousnaiset tarjoavat yritysneuvontaa ja hallinnoivat Ruokaprovinssi-merkkiä. Metsähallituksen Luonto- ja eräpalvelut on matkailuyritysten merkittävä kumppaniryhmä tarjoten toimintaympäristöjä ja huolehtien virkistyspalvelukäytössä olevien luontoreittien palveluvarustuksesta.

Matkailufoorumi on koko maakunnan kattava matkailu- ja palvelualan yrittäjien sekä matkailun kehittäjien pysyvä yhteistyöelin, joka kokoaa yhteen matkailun sidosryhmät ja sen kautta luo puitteet ja toimintaympäristön laajalle maakunnalliselle yhteistyölle. Matkailufoorumin tavoitteena on matkailuelinkeinon profiloituminen merkittäväksi elinkeinoksi ja yhteisen matkailuimagon kehittäminen. Matkailufoorumitoiminnan käynnistämisestä kerrotaan tarkemmin kappaleessa 2.2.

Paikalliset ja seudulliset toimijat vastaavat maakunnan sisällä matkailukeskitymien tai seutukuntien yhteistoiminnasta. Seudulliset toimijat luovat toimintaedellytyksiä matkailuyritystoiminnalle, yritysten kehittämiseksi ja alueelliselle verkostoitumiselle sekä opastavat uusien matkailuyritysten perustamisessa ja rahoitusmahdollisuuksissa. Seudullisena toimijana voi olla esimerkiksi kunta, alueen kehittämissyhtiö, paikallinen Leader-toimintaryhmä tai erikseen nimetty matkailun asiantuntijaryhmä. Seudulliset toimijat voivat tarvittaessa toimia seudullisten matkailuhankkeiden, kuten yritysryhmähankkeiden hallinnointitahona. Matkailuyhdistykset ovat paikallisten matkailuyrittäjien ja yhdistysten perustamia yhteistyöverkostoja, jotka tekevät yhteisiä markkinointitoimenpiteitä ja matkailupalveluiden tuotteistamista. Etelä-Pohjanmaalla toimii viisi alueellista matkailuyhdistystä: Seinäjoen matkailuyrittäjät ry, Härmän matkailuyhdistys ry, Kurikka Travel ry, Kraatterijärven toimijat ry ja Lauhanvuori-Hämeen kangas ry.

2.2 Matkailufoorumitoiminnan käynnistäminen

Matkailuliiketoiminta ja matkailuelinkeinon kehittäminen edellyttävät yhteistyötä. Etelä-Pohjanmaan matkailustrategiassa 2013 - 2017 linjattiin, että alueellisten sekä teemapohjaisten matkailutilaisuuksien säännöllinen järjestäminen on tarpeellista tiedonkulun ja yhteistyön edistämiseksi (Kortesuoma 2013, 63). Yhteistyön tekemisen tärkeys on korostunut entisestään matkailualan nopean muutosvauhdin myötä. Siksi on tärkeää, että kaikilla matkailutoimijoilla on mahdollisuus olla mukana yhteistoiminnassa ja vaikuttamassa. Suomessa matkailun kehittämiseen liittyen toimijat ovat järjestäytyneet alueellisesti eri tavoin esimerkiksi matkailufoorumin, -parlamentin, -hallituksen ja kehittämistoimikunnan alla. Toiminnalla halutaan tehostaa yhteistyötä, vaikuttaa, kehittää ja kerätä kaikki matkailutoimijat ajankohtaisten asioiden äärelle. Etelä-Pohjanmaalla matkailun myynti- ja markkinointiyhteistyötä tehdään matkailuyhtiöissä ja -yhdistyksissä, mutta toimintaympäristöä varsinaiselle yhteiselle kehittämistyölle ei kuitenkaan ole ollut olemassa.

Etelä-Pohjanmaalla matkailun kehittämistä on tehty yhteistyössä pääosin hanke-toteuttajien, matkailuhankkeiden rahoittajien sekä kuntien ja kehittämissyhtiöiden matkailusta vastaavien toimihenkilöiden kanssa. Yhteistyö alkoi maakunnallisen matkailun koordinaatiohankkeen MATK03-hankkeen aikana vuonna 2011 matkailun kehitystiimin (KETI) perustamisella. Tiimi kokoontui vuosittain tarpeen mukaan muutamia kertoja. Tapaamisten tarkoituksena oli lisätä hankkeiden välistä yhteistyötä, karsia päällekkäisyyksiä ja edesauttaa verkostoitumista. MATK03-hankkeen päättymisen jälkeen vuodesta 2017 alkaen KETI kutsuttiin koolle kiertävällä järjestämissvastuulla. Tapaamisten aiheina olivat lähinnä meneillään olevien hankkeiden ajankohtaisasiat ja tulevat tilaisuudet.

Etelä-Pohjanmaan matkailun imago tutkimuksessa (2019) haastateltiin maakunnan matkailuyrittäjiä. Vastauksista nousi esille yhteistyön puute, jopa yhteistyökyvyttömyys. Samoin matkailun kehittäjien keskuudessa koettiin, että KETIn toiminta on tarpeellista, mutta jättää toiminnan ulkopuolelle monta sidosryhmää ja siten käyttämätöntä potentiaalia. Toisaalta yhteistyön merkkejä oli nähtävissä seutukunnallisissa matkailuyhdistyksissä. Halua yhteistyöhön voisi siis olla enemmän, jos siihen tarjottaisiin mahdollisuus. Lisäksi koettiin tarve edistää matkailun liiketoiminnan profiloitumista tärkeänä elinkeinona maakunnassa ja edesauttaa puuttuvan matkailuimagon kehittymistä.

Hankkeilla edistetään eri toimialojen kehittymistä ja tehdyillä toimenpiteillä tulisi olla jatkuvuutta myös hankkeiden jälkeen. Matkailufoorumitoiminnan käynnistäminen kirjattiin toimenpiteeksi Kumppanuusverkostot-hankkeeseen. Tämä vastasi maakunnassa todettuun tarpeeseen kehittää toimintatapa yhteistyön lisäämiseksi. Yhteistyön mahdollisuuksien selvittäminen ja eteenpäinvienti voitiin toteuttaa hankevetoisesti, mutta toiminnasta haluttiin tehdä pysyväluonteista ilman hankesidonnaisuuksia. Ideaa esiteltiin aluksi KETIn tapaamisissa. Toukokuussa 2019 päätettiin kutsua seuraava KETI-tapaaminen koolle Matkailufoorumin nimen alla. Laajemmin asia esiteltiin ensimmäisen kerran Seinäjoella lokakuussa 2019, jolloin koko eteläpohjalainen matkailuväki kutsuttiin koolle asian esittelemiseksi ja maakunnallisen strategiatyön aloittamiseksi (Kuva 1). Tilaisuuteen osallistui yli 50 maakunnallista matkailutoimijaa. Matkailufoorumin tarkoitusta, tavoitteita ja tehtäviä avattiin yhteisesti ja suunnittelutyötä päätettiin jatkaa työryhmällä, johon annettiin kaikille halukkaille mahdollisuus osallistua. Työryhmä kokoontui marraskuussa 2019 Kuortaneella, jossa toiminta-ajatuksen työstäminen aloitettiin. Keväällä 2020 pidettiin kaksi Matkailufoorumia, joissa toiminta-ajatus hiottiin sekä määriteltiin toimintatapa eli kuinka toiminta toteutetaan käytännössä. Työskentelyn aikana tuloksista laadittiin ehdotukset, joita oli mahdollisuus kommentoida.

Kuva 1. Matkailufoorumin järjestäytyminen ja matkailustrategian päivitysprosessin aloitus Seinäjoella (Kuva: Jenny Janhunen 2019).

Matkailufoorumin tarkoituksen, tavoitteiden ja tehtävien määrittämisen taustalle haettiin niitä asioita, jotka nähtiin tarpeelliseksi maakunnan matkailuelinkeinon kehittämisen kannalta, mutta myös peilaten kansallista matkailun kehitystyötä. Matkailufoorumista haluttiin luoda verkostojen verkosto, joka kokoaa matkailu- ja palvelualan yrittäjät ja kehittäjät yhteen, niin että keskinäinen tunteminen lisääntyy ja verkostoja syntyy. Markkinointi ja myynti pysyvät edelleen matkailuyhtiöiden ja -yhdistysten sekä yrittäjien tehtävinä, joita Matkailufoorumin toiminta voi tukea. Tehtäviä määriteltäessä huomioitiin myös niitä toimenpiteitä, joita ei ollut aiemmin toteutettu ja joille ei ollut vastuutahoa. Esimerkkeinä matkailun ajan-kohtaistiedon esiin nostaminen ja käsitteleminen päätöksenteon tukena sekä alueellisen matkailutiedon kerääminen ja analysointi. Lisäksi Matkailufoorumille haluttiin antaa mandaatti toimia kantaa ottavana toimielimenä esimerkiksi maakunnallisen matkailustrategian seurannassa ja päivitystyössä. Selkeiden roolien ja vastuutusten kautta Matkailufoorumille muodostuu oma pysyvä paikkansa matkailun kehittämistyössä.

Matkailufoorumi kokoontuu noin kolme kertaa vuodessa ja koollekutsujana toimii vuotuinen puheenjohtajataho. Puheenjohtajan tukena tavoitteiden saavuttamisessa toimii työryhmä. Työryhmässä on mukana yrittäjiä ja kehittäjiä. Lisäksi mukana ovat edellisen ja tulevan puheenjohtajatahon edustajat, millä halutaan varmistaa jatkuvuus. Itse puheenjohtajuus on kaksivuotinen. Jokavuotisella toimintasuunnitelmalla pyritään siihen, että toiminta on tavoitteellista ja tarkoituksenmukaista. Lisäksi tarvittaessa voidaan koota erilaisia alatyöryhmiä.

Matkailufoorumi on otettu vastaan innostuneesti ja toimijat ovat ottaneet aktiivisesti kantaa alusta lähtien siihen, mikä Matkailufoorumin rooli tulisi olla ja kuinka sen tulisi toimia. Lisäksi mahdollisuuteen kommentoida tartuttiin hyvin, vaikka osallistumismahdollisuutta yhteisiin tilaisuuksiin ei olisi ollut. Asetetut tavoitteet ovat korkealla, mutta saavutettavissa. Matkailufoorumi ei ole yhtä kuin puheenjohtaja ja työryhmä, jotka johtavat toimintaa ylhäältä käsin. Niiden tehtävänä on valmistella ja nostaa esille ajankohtaisia asioita, joita sitten yhteisesti viedään eteenpäin.

Matkailufoorumin toiminnan tarkoituksena on olla kokoavaa, vuorovaikutteista ja viestivää. Kumppanuusverkostot-hankkeessa on voitu saattaa Matkailufoorumin toiminta käyntiin ja hyvälle alulle. Hankkeen aikana tapahtunut järjestäytyminen ja toimintasuunnitelman laatiminen ovat ponnistuksia, joita olisi ollut muutoin haastava toteuttaa. Haasteena on toimijoiden sitoutuminen ja siksi mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun alusta alkaen on ollut tärkeää. Sitoutumisen edellytyksenä on myös, että matkailutoimijoiden mielenkiinto toimintaa kohtaan säilyy. Siksi on huolehdittava, että Matkailufoorumissa käsiteltävät asiat ovat

ajankohtaisia ja eri sidosryhmiä hyödyttäviä. Myös kohderyhmien tavoittaminen ja kohtauttaminen ovat tärkeitä. Tiedonkulku on ensiarvoisen tärkeässä asemassa, jotta jokainen voi kokea olevansa osa Matkailufoorumia. Toimintaa suunniteltaessa eräs matkailuyrittäjä totesi, että: ”Tässä on riskinä onnistua”.

2.3 Etelä-Pohjanmaan matkailustrategian päivitysprosessi

Etelä-Pohjanmaan matkailustrategian päivittäminen sisällytettiin Kumppanuusverkostot-hankkeen toimenpiteisiin. Erityisesti maakunnan matkailukehittäjät kaipasivat voimassa olevaa strategiaa päätöksenteon tueksi. Tavoitteeksi asetettiin edellisen matkailustrategian 2013 - 2017 kevyt päivitys, mutta hyvin pian todettiin, että matkailualan nopea muutos on vaikuttanut elinkeinoon siinä määrin, että strategia on otettava laajempaan tarkasteluun. Lisäksi kansallinen, Suomen matkailustrategia 2019 - 2028 ja toimenpiteet 2019 - 2023, puolsi kokonaan uuden strategian tekemistä. TEMin toiveena oli, että alueelliset matkailustrategiat huomioivat omissa strategioissaan kansallisen strategian tavoitteet ja toimenpidehdotukset. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2019.)

Etelä-Pohjanmaan matkailustrategian päivitystyössä strategiaprosessin johtaminen vastuutettiin hankkeen hallinnoijalle, SeAMK Liiketoiminta ja kulttuurin matkailu- ja palvelualojen TKI-asiantuntijoille. Hankkeelle asetettiin laajapohjainen ohjausryhmä, jonka tehtävänä oli toimia myös strategiatyötä ohjaavana työryhmänä. Ohjausryhmä koostui matkailuyrittäjistä ja alueellisista eri alojen kehittäjistä. Tällä kokoonpanolla haluttiin saada monipuolista asiantuntijuutta strategiatyön tueksi.

Matkailustrategian laatimiseen haluttiin osallistaa mahdollisimman paljon alueen matkailutoimijoita ja elinkeinoon kuuluvia sidosryhmiä. Tätä tarkoitusta varten järjestettiin työpajoja ja pienempiä sidosryhmätapaamisia. Matkailustrategian kick-off-tilaisuus pidettiin lokakuussa 2019 Matkailufoorumin yhteydessä, jolloin pureuduttiin matkailun nykytilaan ja kehittämistarpeisiin. Tilaisuuden työpajoissa peilattiin edellisen strategian toteutumista nykytilanteeseen ja matkailun kehittämiseen. Lisäksi käytiin läpi alueen eri matkailutoimijoita ja heidän roolejaan. Lisäksi paneuduttiin strategisiin painopistealueisiin matkailukeskittymien ja kärkiyritysten kautta sekä matkailun teemojen kautta.

Tulevaisuustyöpajoja järjestettiin kaksi. Ensimmäisessä työpajassa perehdyttiin matkailun megatrendeihin ja pohdittiin niiden vaikutuksia matkailuelinkeinoon. PESTEL-analyysia hyödyntämällä pohdittiin kuinka varautua mahdollisiin muutoksiin. Toisessa työpajassa tarkasteltiin, millaisia ovat eteläpohjalaisen matkailun

tulevaisuuskuvat ja mitä toimijoita matkailukentällä on nyt ja tulevaisuudessa. Lisäksi pohdittiin maakunnan matkailun vahvuuksia ja mahdollisuuksia sekä haasteita ja kehityskohteita. Myös eteläpohjalaisen matkailun vision, mission ja arvojen määrittelemine aloitettiin ja tätä työtä jatkettiin myöhemmin Matkailufoorumin tapaamisissa. Työpajojen lisäksi järjestettiin lukuisia sidosryhmätapaamisia, kuten alueen matkailuyhdistyksille, kärkiyrittäjille, tapahtumajärjestäjille sekä käynti- ja ostoskohteille. Lisäksi hyödynnettiin benchmarking-tutkimusta aiheeseen liittyvän muun aineiston osalta. Kevääseen 2020 mennessä strategian työstämiseen oli osallistunut suuri määrä eri henkilöitä ja aineistoa strategian laatimiseksi oli saatu erinomaisesti. Onneksi aineisto saatiin lähestulkoon kokonaan kerättyä ennen maaliskuussa 2020 puhjennutta koronakriisiä, ainoastaan yksi Matkailufoorumi jäi toteuttamatta.

Varsinainen matkailustrategian kirjoittamistyö aloitettiin keväällä 2020. Strategia päätettiin laatia vuosille 2020 - 2028 ja toimenpide-ehdotukset vuosille 2020 - 2025. Hankkeen ohjausryhmällä oli mahdollisuus kommentoida strategian asiasisältöä kahdesti ennen kuin se lähti laajalle koko maakunnan matkailutoimijoita käsittävälle kommenttikierrokselle elokuussa 2020. Tässä vaiheessa strategiaan sisältyivät nykytila, eri matkailutoimijoiden esittely, tavoitteet ja toimenpide-ehdotukset. Lisäksi strategiassa oli määritelty eteläpohjalaisen matkailun visio, missio ja arvot. Myöhemmin strategiaan lisättiin määrälliset tavoitteet, joiden määrittämiseksi koottiin oma työryhmä. Kommentointikierroksella pyydettiin lisäksi ottamaan kantaa siihen mitkä ovat eteläpohjalaisen matkailun kannalta kriittiset menestystekijät ja kehittämisen kärjet sekä asettamaan esitetyt tavoitteet tärkeysjärjestykseen. Lisäksi annettiin mahdollisuus nostaa esille mahdollisia puutteita ja epäkohtia. Kommentoinnin tavoitteena oli saada tietoa siitä, kuinka hyvin asiasisältö vastaa olemassa olevaan tarpeeseen ja antaa jokaiselle mahdollisuus strategian laadintaan, vaikka ei olisi aiemmin osallistunut esimerkiksi työpajatyöskentelyyn.

Tätä kirjoittaessa strategian laadintaprosessi on vielä kesken. Matkailutoimijoiden kommentointikierroksen jälkeen strategialuonnos käsitellään maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristössä syyskuussa ja varsinaisessa yhteistyöryhmän (MYR) kokouksessa lokakuussa. Lopullinen Etelä-Pohjanmaan matkailustrategia 2020 - 2028 valmistuu tämän käsittelykierroksen jälkeen loppusyksyllä 2020.

3 KEHITTÄMISTYÖSSÄ KOHDATUT HAASTEET JA ONNISTUMISET

Matkailufoorumitoiminnan käynnistämisen ja matkailustrategian päivytysprosessi ovat koonneet ison joukon eteläpohjalaisia matkailutoimijoita yhteen. Yhteistyö tuo mukanaan haasteita, mutta pienetkin onnistumiset palkitsevat matkalla yhteisiin tavoitteisiin. Kehittämistyö on jatkuvaa ja esimerkiksi Matkailufoorumin toiminta muotoutuu ajan mittaan.

Eteläpohjalaista matkailualaa on pitkään luonnehdittu pirstaloituneeksi. Pääosin tämä johtuu siitä, ettei yhteistä koko aluetta kokoavaa markkinointia ja myyntiä ole saatu rakennettua. Alueorganisaation ja matkailuyhdistysten toiminnassa aktiivisesti mukana olevat yritykset ovat myös otollisempia osallistumaan alan kehittämiseen, joka näkyy esimerkiksi osallistumisina hankkeisiin. SeAMKin tehtävänä aluekehittäjänä ja maakunnallisena matkailun kehittäjänä, on yrittää tavoittaa ja osallistaa jokainen matkailutoimija niin kehittämisen suunnitteluun kuin toteuttamiseenkin. Matkailufoorumitoiminnan ja alueellisen matkailustrategian laatimisessa haasteena oli kaikkien toivottujen kohderyhmien huomion saavuttaminen. Käsitys siitä, että kehittäminen koskettaa jokaista matkailutoimijaa ei ole itsestään selvyyttä. Oman asiantuntijuuden aliarvioiminen ja käytettävissä olevien resurssien rajallisuus ovat usein esteenä osallistumiselle. Lisäksi passiivisuus alueen yhteismarkkinoinnissa heijastuu poisjäämisinä myös kehittämistyöstä. Matka Kasvuun -hankkeessa tehty selvitys eteläpohjalaisten matkailuyritysten liiketoimintaosaamisesta ja menestystekijöistä osoitti, että yrittäjillä oli parannettavaa muun muassa sidosryhmätyöskentelyssä ja strategisessa osaamisessa (Joensuu-Salo ym. 2020, 72). Kehittäminen on pitkäjänteistä ja toimenpiteiden tulokset konkretisoituvat usein vasta vuosien kuluttua. Haasteena onkin saada kehittämisestä tarpeeksi mielenkiintoista ja osoittaa kuinka mukana oleminen hyödyttää yritystoimintaa ja koko aluetta.

Matkailufoorumin tehtäviä määriteltäessä samoin kuin matkailustrategian toimenpide-ehdotuksia laadittaessa kävi ilmi, että tutkittua tietoa maakunnan matkailusta on saatavilla hyvin rajallisesti. Päätöksenteon tueksi kaivattava tieto on usein kokemukseen ja yleiseen käsitykseen perustuvaa. Lisäksi matkailuelinkeinon laajuus ja toimijakentän moninaisuus haastavat ymmärtämään kokonaisuutta. Yksi matkailualan kehittämistyön haasteista on myös asiakasnäkökulman huomiointi. Mielipiteiden kirjo ja mututuntumaan perustuva päätöksenteko vaikuttaa myös siihen, että kehittämistyön perusteiden esittäminen ja työstä vastaavien tahojen nimeäminen on haasteellista.

Kumppanuusverkostot-hankkeessa toteutettu Matkailufoorumin käynnistäminen ja matkailustrategian päivitystyö vastasivat todennettuihin tarpeisiin ja nähtiin tärkeinä toimenpiteinä aluekehittämisen kannalta. Hankkeelle saatiin rahoitus ilman yksityisrahoituksen keräämistä, mikä helpotti hankkeen toteuttamista huomattavasti.

SeAMK nauttii eri sidosryhmien luottamusta tutkimus- ja koulutusorganisaationa, ja se on ilmennyt suorina palautteina toimenpiteiden työstämisen aikana. Tilaisuuksissa on ollut runsaasti osallistujia, ja tätä kautta yhteistyö toimijoiden kesken on jo lisääntynyt ja kiinnostus kehittämiseen on herännyt. Asiantuntijatyötä on helpottanut alueen matkailukentän tuntemus, mikä ilmeni muun muassa tarvittavien kohderyhmien kontaktoinnissa ja tiiviinä yhteytenä kansallisiin matkailun kehittämistahoihin.

4 POHDINTAA

SeAMKin rooli alueellisena matkailukehittäjänä toteutuu hankehallinnoijana, asiantuntijapalveluiden tarjoajana ja opetuksen toteuttajana. Tulevaan Etelä-Pohjanmaan matkailustrategiaan 2020 - 2028 kirjattiin strategisiksi tavoitteiksi eteläpohjalaisen matkailun tunnettuuden lisääminen, toimintaympäristön vahvistaminen, kestävyys ja vastuullisuus, kansainvälistyminen sekä digitaalisen asiakaspalvelun kehittäminen.

Tavoitteisiin pääsemiseksi tarvitaan edelleen hankkeita, joilla mahdollistetaan osa toimenpiteiden toteuttamisesta. Hankerahoituksen kriteerit ohjaavat hankkeissa toteutettavia toimenpiteitä ja valitettavasti myös rajaavat pois osan tarpeellisista kehityskohteista kuten kehittämiselle tarpeellisen tutkimuksen. Tiedolla johtamisen merkitys kasvaa muun muassa digitalisoitumisen myötä ja erilaisille tutkimuksille ja selvityksille on tarvetta päätöksenteon ja kehittämistoimien toteuttamisen tueksi. Perinteisen hankerahoituksen lisäksi tarvittaisiin myös muita rahoituskanavia, joilla voitaisiin vastata sekä säännöllisesti tehtäviin että tarpeen tullen ilmeneviin ajankohtaisiin tutkimustarpeisiin. Luonnollisesti SeAMK tutkimus- ja koulutusorganisaationa voi toimia tutkimusten toteuttajatahona. Hankkeilla toteuttavien toimenpiteiden kehittämistä rajoittaa usein myös se, että hankkeen aikana hyvin käynnistynyt työ päättyy hankkeen loppumiseen eikä toimenpiteen kehittämisen jatkuvuutta voida varmistaa.

Tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden tulisi vastata matkailuelinkeinon osaamisen kehittämisestä koulutuksen kautta. SeAMKissa matkailuopintoja on tarjolla avoimen ammattikorkeakouluopetuksen ja vapaavalintaisten opintojaksojen kautta. Matkailun koulutusohjelman puuttuessa SeAMK voi vahvistaa koulutusrooliaan

esimerkiksi tarjoamalla matkailuyrittäjille räätälöityä täydennyskoulutusta, jonka kautta voidaan lisätä yrittäjien liiketoimintaosaamisen tasoa.

Matkailun kehittämisessä verkostojen ja yhteistyön merkitys on suuri ja kehittämiss-hankkeita tulisivin enemmän hakea yhteisesti eri ammattikorkeakoulujen kanssa. Laajempi yhteistyö korostuu erityisesti matkailuelinkeinon kansainvälistymisen edistämiseksi, johon ammattikorkeakoulujen eri alojen osaamisen yhdistäminen tuo merkittävää lisäarvoa.

SeAMKissa matkailuala on keskitetty Liiketoiminta ja kulttuuri -yksikköön. Ruoka-yksikössä puolestaan on edistetty ruokamatkailun kehittämistä. Yksiköiden asiantuntijat ovat muodostaneet sisäisen matkailutiimin, jossa työskentelyn pääpaino on ollut tiedonvaihdossa ja kehittämishankkeiden suunnittelussa. SeAMKin vahva rooli alueellisena matkailunkehittäjänä on synnyttänyt tarpeen laajempien asiantuntijapalveluiden tarjoamiseen hanketoiminnan ohella. SeAMKissa on matkailuelinkeinon kehittämisen kannalta vielä paljon hyödyntämätöntä potentiaalia. Matkailu monia toimialoja koskettavana elinkeinona tarjoaa mahdollisuuksia niin kulttuurin, sosiaali- ja terveysalan kuin tekniikan asiantuntijoiden osaamisen yhdistämiseen. Tulisivin tarkemmin pohtia, miten matkailun merkitys yhtenä SeAMKin nousevana alana käytännössä näkyy ja miten sitä voidaan edelleen vahvistaa.

Artikkeli on valmisteltu osana Kumppanuusverkostot matkailuelinkeinon kasvun tukena -hanketta, jota rahoittaa Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus Manner-Suomen maaseudun kehittämisrahastosta.

LÄHTEET

Etelä-Pohjanmaan matkailun imago tutkimus 2019: Matkailija- ja yrittäjäkyselyn tulokset. Seinäjoki: Into Seinäjoki. Julkaisematon.

Kortesluoma, A. 2013. Etelä-Pohjanmaan matkailustrategia ja toimenpidesuunnitelma vuosille 2013 - 2017. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. [Viitattu 4.8.2020]. Saatavana: <https://docs.google.com/file/d/0B4cObTl-3wjPbk8wcTl4S0V3LXc/edit?pli=1>

Joensuu-Salo, S., Järvinen, E., Sorama, K., Jyllilä, S. & Katajavirta, M. 2020. Eteläpohjalaisten matkailuyritysten liiketoimintaosaamisen taso ja menestymisen avaimet. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Seinäjoen ammattikorkeakoulun julkaisusarja B. Raportteja ja selvityksiä 149. [Viitattu 18.10.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202001243395>

Jänckälä, S. 2019. Matkailun toimialaraportti. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:3. [Viitattu 13.8.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-390-0>

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2019. Yhdessä enemmän - kestävä kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun: Suomen matkailustrategia 2019 - 2028 ja toimenpiteet 2019 - 2023. [Verkkojulkaisu]. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2019:60. [Viitattu 13.8.2020]. Saatavana: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-472-3>